

ХРОНІКА І РЕЦЕЗІЇ

Т. А. Космеда

ХРОНІКА. ІV МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «УКРАЇНІСТИКА: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА...»

(Познань, Польща), присвячена 100-річчю Університету імені Адама Міцкевича в Познані.

26–27 листопада 2018 р. в Університеті імені Адама Міцкевича, що в Познані (Польща), відбулася чергова ІV Міжнародна наукова конференція «Україністика: вчора, сьогодні, завтра...», яка була присвячена 100-літтю заснування Університету імені Адама Міцкевича, що відзначатиметься в 2019 році. У конференції взяли участь понад 60 науковців з Польщі, України, Чехії, Німеччини й Австрії.

Пленарне засідання відкрив доктор габіліт., професор титулярний, заступник декана факультету неолології УАМ Кшиштоф Стронський, який тепло привітав учасників, побажавши плідних обговорень. Крім того, до учасників конференції з вітальними словами звернулися директор Інституту російської і української філології доктор габіліт., професор УАМ Анджей Сітарськи та завідувач кафедри україністики УАМ докт. філол. наук (Україна), професор титулярний (Польща) Тетяна Космеда. Студенти української філології традиційно підготували для гостей сюрприз-вітання: прозвучала відома українська пісня «Зелене жито, зелене...» в акапельному виконанні неодноразового лауреата низки міжнародних конкурсів Ілони Матвішин та вірш Т. Шевченка «І виріс я на чужині» у виконанні Тетяни Родзін – лауреата Першого міжнародного поетичного конкурсу читання української поезії (2018), що відбувся на базі УАМ.

Після короткої перерви розпочалося Пленарне засідання, яке відкрили співавтори – докт. філол. наук, проф. Варшавського університету В. Дубічинський та докт. габіліт., проф. Клангенфуртського університету (Австрія) Р. Тільманн. Їхня доповідь була присвячена особливостям лексикографічного опису українсько-німецьких лексичних паралелей: розглянуто національно-культурну своєрідність лексичних одиниць однієї мови порівняно з корелятами в іншій мові. Задекларовано нову концепцію створення двомовних навчальних словників. У доповідь докт. філол. наук, проф. Т. Космеди на тему «"Українська мова" у стані стресу: окреслення актуальної проблематики української лінгвоконфліктології» було висвітлено лінгво-політичні проблеми, пов'язані з визначенням статусу української мови як державної, означенням специфіки її функційного навантаження та ін., що трактуються в російському науковому й публіцистичному дискурсах у викривленій площині. Прозвучала й доповідь, підготовлена докт. філол. наук, проф. Л. Марчук та вчителем-методистом з А. Лупійчук (Кам'янець-Подільський,

Україна) на тему «Мовні засоби реалізації понять «толерантність» / «ворожність» у сучасних українських засобах масової комунікації». Літературознавчу проблематику представили докт. габіліт., проф. Ольштинського університету І. Бетко (Польща), тема її виступу – «Інтерпретація української літературної класики у світлі ритуально-міфологічної / архетипальної критики», а докт. габіліт., проф. УАМ А. Горнятко-Шумилович (Польща, Познань) «відкрила» забутого українського письменника Василя Ткачука зі Снятинщини й схарактеризувала його постать крізь призму очей його родичів і односельчан, що здійснено на матеріалі актуалізації інтерв'ю з рідним письменником. Докт. філол. наук, проф. Я. Поліщук (Познань, Польща) розповів про актуальну сьогодні метафорику Донбасу: його доповідь має в назві красномовне уточнення: «від утопії до дистопії й сюрреалістичного образу світу». Доповідач виклав міркування про стан абсолютної кризи, що дає поштовх до творення нової ідентичності в умовах, коли починає окреслюватися «призабутий код дикої половецького степу» – радянська ідентичність, що свого часу все «змела». З вуст докт. філол. наук, проф. Р. Мніха (Сєдльце, Польща) прозвучала доповідь, що стосувалася Дмитра Чижевського та його компаративістичної теорії літератури. Було названо й унікальні, маловідомі факти з біографії Д. Чижевського. Усі доповіді були сприйняті із цікавістю й викликали низку запитань.

Після обіду розпочалася робота в секціях, зокрема в першій секції «Традиції українського мовознавства й сучасність: осмислення мовних і мовленнєвих процесів та дискурсивної практики», керівником якої була проф. Н. Кондратенко, було розглянуто та осмислено окремі питання лінгвокультурології та гендерної лінгвістики з актуалізацією фразеологічного мовного рівня. Це доповідь «Компоненти ЧОЛОВІК і ЖІНКА у фраземіці української мови: лінгвокультурологічний аспект» (канд. філол. наук, проф. Н. Венжинович – Ужгород, Україна), ішлося й про метафоризацію мікроконцептосфери ЛЮДИНА в поетичному мовопросторі Б. Олійника (канд. філол. наук, викл. О. Діброва – Кременчук, Україна), було схарактеризовано компаративні конструкції як вербалізатори концепту НАВЧАННЯ (на прикладі літературно-художнього дискурсу англійської та української мов) (канд. філол. наук, доц. О. Дзюбенко – Київ, Україна), проаналізовано лексичний регулятив *lic* в епістолярних текстах Лесі Українки в рецепції канд. філол. наук, проф. С. Богдан (Луцьк, Україна); проблему публічного виступу як мовленнєвого жанру ритуальної політичної комунікації на прикладі трансформації новорічних звернень українських президентів підняла докт. філол. наук, проф. Н. Кондратенко (Одеса, Україна); двовимірну типологію синтаксично нечленованих одиниць в українському мовознавстві запропонувала канд. філол. наук, доц. М. Личук (Київ, Україна), а специфіку відображення подільських говіркових рис у працях польських дослідників кінця ХІХ ст. дослідили канд. філол. наук, доц. Б. Коваленко й канд. філол. наук, доц. Н. Коваленко (Кам'янець-Подільський, Україна); проблему розвитку української літературної мови на території Галичини в другій пол. ХІХ ст. поставила на обговорення канд. філол. наук, доц. У. Холод (Оломоуц,

Чеська Республіка). Крім того, було обговорено й доповіді, що стосувалися про характерні методики викладання української мови як іноземної: ішлося про характерні мовленнєві помилки польських студентів, що виявляються під час вивчення української мови (докт. Д. Новацька – Люблін, Польща). Яскравим було повідомлення аспірантки М. Спіри, що стосувалося засвоєння студентами фразеологічного фонду української мови (Львів, Україна).

У другій секції «Інтерпретація проблематики нових лінгвістичних напрямів» (керівники проф. Т. Космеда та докт. філол. наук І. Шкіцька) було розглянуто окремі аспекти таких актуальних напрямів лінгвістики, як теорія еґо-тексту, що зреалізовано в проєкції на щоденниковий дискурс: розглянуто питання відтворення образної пам'яті (канд. філол. наук, проф. С. Ігнат'єва – Дніпро, Україна), обговорено теоретичні питання лінгвоконцептології: проблему окреслення лінгвоконцептологічних шкіл в Україні та співвідношення понять «мовна картина світу» – «концептуальна картина світу» – «художня картина світу» (канд. філол. наук, ад'юнкт О. Гоменюк – Познань, Польща; магістрант А. Яремчук – Познань, Польща); проблематика лінгвоемоціології була сфокусована на особливостях вияву агресивної метафори в сучасному публіцистичному дискурсі (канд. філол. наук, доц. В. Сліпещька – Дрогобич, Україна), проблематика «лінгвістики брехні» – фейк у просторі українського публіцистичного дискурсу – зацікавила докт. Л. Малецького (Познань, Польща); заслухано й виклад щодо методологічних засад теорії теолінгвістики (канд. філол. наук, доц. Н. Піддубна – Харків, Україна); «граматика оцінки» досліджена в проєкції на вияв оцінювального потенціалу, закладеного в дієслівній категорії виду (канд. філол. наук, доц. О. Халіман – Харків, Україна). Увагу дослідників привернула й проблематика вербальної (докт. філол. наук, доц. І. Шкіцька – Тернопіль, Україна) й невербальної (канд. філол. наук, доц. Т. Осіпова – Харків, Україна) комунікації: було показано специфіку реалізації регулятивних комунікативних тактик у сфері торгівлі та окреслено досягнення української теорії невербальної комунікації. Лінгвоперсонологія репрезентована у виступі магістрантки А. Філіп'як (Познань, Польща): окреслено фразеологічний потенціал поетичного мовлення Ліни Костенко. Особливості прагматики гасел, що функціювали в пресі підрядянської України, схарактеризувала канд. філол. наук К. Коротич (Харків, Україна). Увагу присутніх привернула доповідь молодій українській дослідниці – канд. філол. наук Ю. Талалай (Дрогобич, Україна), яка подала актуальні дидактичні моделі: «модель факторів» і «функціональну модель», що дають змогу формувати багатомовну особистість у процесі навчання іноземної мови.

У третій секції «Проблеми української термінології ХХІ століття» (керівники – проф. Л. Марчук, проф. В. Дубічинський, доктор габіліт. П. Юзвікевич) було розглянуто особливості розбудови української термінології, зокрема аспірантка О. Гаврилова доповідала про глобалізаційні процеси і їхній вплив на формування термінів комп'ютерної сфери в різних мовах (Харків, Україна). Опис системи медичних термінів української мови запропонувала аспірантка Г. Германович (Львів, Україна). Терміни – назви грибів

з огляду на їхнє словотворення схарактеризував польський учений П. Юзвікевич (Вроцлав, Польща). Українсько-польські паралелі в біологічній термінології досліджувала магістрант М. Кухарчишин (Львів, Україна). канд. філол. наук Л. Гарашенко запропонувала інформацію про гештальтний різновид асоціативно-метафоричної мотивації науково-технічних аналітичних термінів (Полтава, Україна), а канд. філол. наук З. Мацюк доповідала про неофразеологізми та їхнє місце в МКС (Луцьк, Україна). Проблематику української термінографічної критики окреслила Т. Петрова (Харків, Україна), запропонувавши огляд від витоків до сучасності. Питання формування політичних термінів на базі антропонімів українських політиків висвітлила докторант Д. Янчура (Познань, Польща). Доктор філол. наук М. Редква із Кракова (Польща) звернула увагу на особливості розвитку двомовних дітей шкільного віку, актуалізуючи фонологічний мовний рівень. Філологічну спільноту Ужгородського університету (Україна) репрезентувала канд. філол. наук, доц. Г. Шумицька, яка виступила з надзвичайно актуальною доповіддю «Державна мова як фактор єднання в умовах збереження мультилінгвального розмаїття сучасної України»: проаналізовано мовно-політичні події в Україні, що мали місце в період з вересня 2017 р. (після ухвалення Закону «Про освіту») до жовтня 2018 р., коли Верховна Рада України ухвалила Проект закону про державну мову в першому читанні, і це стало поштовхом до того, що Міністр закордонних справ Угорщини П. Сіярто, виступивши на національному громадському телебаченні М1, назвав важливий внутрішньополітичний крок України частиною антиугорської кампанії. Г. Шумицька слушно вважає, що ситуацію на Закарпатті можна інтерпретувати і як певну політичну гру, і як добре продуману тривалу геополітичну стратегію, спрямовану на розподіл української території. У будь-якому разі питання врегулювання мовної ситуації в регіонах компактного проживання етноспільнот, потребує пильної уваги як української влади, так і європейського співтовариства. Пошук компромісних рішень на користь кожній зі сторін і далі на часі.

Четверта й п'ята секції («Спадкоємність, традиції і новаторство в літературі» та «Українська література кризь призму компаративістських концепцій. Проблеми перекладу та інтерпретації тексту») репрезентували роботу літературознавців. Ними керували докт. габіл. І. Бетко та докт. філол. наук Ж. Янковська. Увага дослідників була сфокусована на деяких питаннях теорії літератури: до вічної проблеми співвідношення змісту й форми, що було спроектовано на діяльність українських літераторів початку ХХ століття (20-ті роки), звернувся А. Новацький (Люблін, Польща); літературознавчій категорії *простору* присвятив доповідь докт. Р. Купідура (Познань, Польща); специфіку вияву топосів концепту «Дім – Поле – Храм» у поемі Т. Шевченка «Наймичка» та його однойменній російськомовній повісті зробила спробу описати докт. філол. наук Ж. Янковська (Острогор, Україна); на характеристиці топосу *дороги* у творчості В. Шевчука зосередила увагу М. Замбжицька (Варшава, Польща). Магістр П. Ліс-Маркевич (Познань, Польща) на основі інтерпретації інтерв'ю з Ю. Винничуком розповів про

найближчі плани письменника, а доктор філол. наук з Любліна (Польща) А. Хома-Сувала проаналізувала поезію Н. Ливицької-Холодної в передвоєнних перекладах Й. Лободовського. Мовні світи І. Костецького в аспекті українсько-польсько-німецьких культурних взаємин повоєнного періоду репрезентувала докт. філол. наук О. Лазаренко (Берлін, Німеччина).

Отже, у роботі конференції взяли участь науковці, що представляли різні осередки європейського простору. Учені репрезентували різні наукові школи, напрями, відстоювали різні концепції, розглянули широку філологічну проблематику, що викликало плідні дискусії, було актуалізовано проблемні питання, висловлено неоднозначні роздуми, надано цінні побажання. Наукові розвідки учасників конференції будуть опубліковані в чергових номерах наукового журналу «Studia Ukrainica Posnaniensia».

Космеда Тетяна Анатоліївна – доктор філологічних наук, професор, Університет імені Адама Міцкевича в Познані (Польща), 61-874 Poznań, Al. Niepodległości 4.

Доктор філологічних наук, професор, професор кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології, Донецький національний університет імені В. Стуса, вулиця 600-річчя, 21, Вінниця, Вінницька область, 21000.

Tel. +3 80 50 516 82 11

E-mail:

<https://orcid.org/0000-0003-0127-6570>

Космеда Тetyana – Doctor of Philology, Professor, Adam Mitskevych University. Al. Niepodległości 4, Poznań, 61-874, Poland .

Doctor of Philology, Professor, Department of General and Applied Linguistics and Slavic Philology, V. Stus Donetsk National University, 600-richchia Str., 21, Vinnytsia, Vinnytska oblast, 21000.